

ANOTACE

V této diplomové práci jsem zaměřil pozornost na komplexní právní úpravu institutu náhrady nemajetkové újmy, která vznikla osobě či osobám nikoliv přímo poškozeným, jejichž zájmy jsou chráněny ustanovením § 2958 obč. zák. (ve formě bolestného a ztížení společenského uplatnění), nýbrž osobám blízkým primárně poškozeného, tedy tzv. sekundárním obětem. Právě těmto nepřímo poškozeným osobám vzniká újma nemateriální povahy v podobě duševních útrap, které jsou přirozenou reakcí na usmrcení či zvláště závažné ublížení na zdraví osobě jím blízké, tedy primární oběti. I na ně pamatuje zákon ve svém speciálním ustanovení § 2959 obč. zák. a dává jim možnost po škůdci požadovat přiměřené peněžité zadostiučinění, jehož účelem je zmírnit bolest plynoucí buď ze ztráty osoby blízké, nebo z jejího trvalého a nezvratného zvláště závažného poškození zdraví vyžadujícího neustálou péči.

Předně jsem provedl důkladnou analýzu předmětného institutu v současné právní úpravě a tuto srovnal s úpravou obsaženou v občanském zákoníku z roku 1964, zejména vymezil jsem právní důvody vzniku povinnosti k této relutární náhradě, jednotlivá objektivizační kritéria, principy a funkce mající značný význam pro stanovení její výše, okruh oprávněných osob a v neposlední řadě také promlčení a přechod práva tohoto druhu náhrady nemajetkové újmy na právní nástupce. Rekodifikace občanského zákoníku s sebou přinesla na jedné straně poměrně rozsáhlé možnosti z hlediska uplatňování práv pro sekundární oběti, kdy tyto vymezila poměrně široce, tedy jako osoby, které pociťují újmu primární oběti jako újmu vlastní, odstranila paušálně nastavené částky určené toliko nejbližším členům rodiny zemřelého, které byly zcela nespravedlivé, neboť nivelizovaly rozdílnost jednotlivých případů a celkově zjednodušila postup v domáhání se práva na peněžité plnění. Ovšem na straně druhé vnesla právní nejistotu a řadu neurčitých právních pojmů, které činí výkladové obtíže, kupř. lze pokládat za osobu blízkou i dlouholetého nejlepšího přítele, lze zmrzačení či zohyždění primární oběti kvalifikovat jako zvláště závažné ublížení na zdraví, určení výše zadostiučinění podle zásad slušnosti vnímaných poškozeným, škudcem či společností jako celkem? Zcela neprominutelnou je formulace plného odčinění duševních útrap, jež vyvolává v osobách domáhajících se těchto práv pocit bezednosti či bezbřehosti, resp. slibuje něco, co je již od samého počátku nemožné.

Východiskem z této dlouhodobě neúnosné dikce ustanovení § 2959 obč. zák., která vyvolává střety i mezi nejvyššími soudními instancemi, a sice Nejvyšším a Ústavním

soudem by bylo vynechání z předmětného ustanovení zmíněných parazitních a neurčitých pojmů a zestručnění celé formulace na nezbytný, zcela zřetelný a určitý obsah po vzoru polské úpravy, již jsem rovněž podrobně analyzoval a komparoval se současnou českou reglementací. Polská právní úprava institutu náhrady nemajetkové újmy z titulu duševních útrap je obdobná té české jak z hlediska předpokladů, rozsahu oprávněných osob, jednotlivých kritérií, funkcí a principů, tak z hlediska výše přiznávaných částek, avšak formulace klíčového ustanovení, o které sekundární oběti opírají svůj nárok, je oproštěna od nadbytečných, neurčitých termínů a je značně případnější.